

A régi evangélikus temető Soproni Múzeumban őrzött, szépen restaurált és helyreállított 17–18. századi sírköveiből 2007. szeptemberének közepén nyílt állandó kiállítás.¹ Egyrészt az itt kiállított latin feliratos sírkövek szövegét adom közre az alábbiakban, másrészt olyan sírköveket, melyek szintén a Soproni Múzeum tulajdonában vannak, de restaurálás előtt állnak, illetve olyanokét, melyek a város más részein tekinthetők meg (Kecsketemplom, Szent Mihály temető). A 16 felirat szövegéhez mellékeltem a pontos átírást (kerek zárójelben a rövidítések valószínű feloldási módjával illetve dőlt zárójelben a hiányok lehetőség szerinti kiegészítésével) és a magyar fordítást. A feliratok főbb formai jellegzetességeit kis bevezetőben írtam le az egyes szövegeknél. Mellékeltem mindegyik felirathoz a pontos rajzot. Munkámhoz felhasználtam még Csipkés Kálmánnak a Soproni Múzeum tulajdonában lévő szöveg-leírásait.²

A feliratok mind formai, mind tartalmi szempontból sokféleképpen elemezhetők.³ A jelen írás célja elsősorban a pontos forrásközlés, ezért bevezetésképpen csak néhány jellemző vonásra térnek ki. A legtöbb felirat nagybetűs, kisbetűs írás Artner Farkas, Dobner János András és Koller József sírkövén fordul elő.

A helykímélésnek kétféle eszközét láthatjuk: a betűk összekapcsolását, amikor két betűnek egy közös szára van (ligatúra), illetve a szavak rövidítését (abbreviatio). Lackner Kristóf sírkövén több ligatúra is előfordul, az AE diftongus összekapcsolása pedig majdnem mindegyik feliraton szerepel. Az abbreviációk használata teljesen általános majdnem mindegyik feliraton. A szövegekői jelek részben rövidítések jelzésére szolgálnak (a kettőspont megdöntve, a betűk fölötti vízszintes vagy kalap formájú vonal, az -us szótag rövidítésére szolgáló, a szóvéghez az alsó sarokban kapcsolódó 9-es jel, a -que tapadószócskát rövidítő kis hullámvonal a Q betűn, a rövidített szó után álló pont, stb.), részben pedig a szavakat különítik el egymástól (a Gensel János Ádám és a Gabriel János Keresztély sírkövén látható szóközi pontok). Haynóczi Dániel sírkövén arra is láthatunk példát, hogy a szavak között nincs szünet (ilyen volt egyébként a régi

¹ Kiss Melinda: Evangélikus síremlékek Sopronban, a Soproni Múzeum 17–18. századi síremlék-gyűjteménye, Sopron, 2007.

² Csipkés Kálmán 1930 és 1951 között dolgozott a Soproni Múzeumban. Ld.: Csatkai Endre: Csipkés Kálmán. SSz. 18. (1964), 89–90.

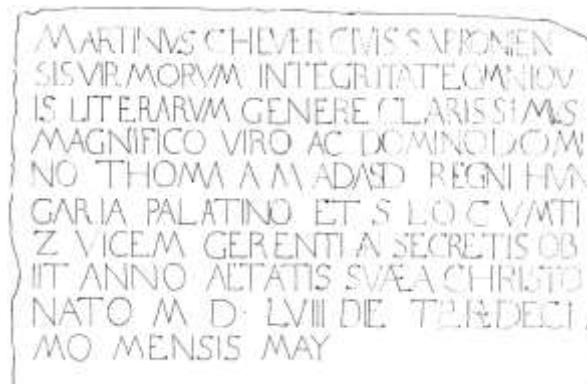
³ Kiss Melinda: Későreneszánsz és korai barokk síremlékek Sopronban. SSz. 59. (2005), 185–206. ; Kiss Melinda: Későreneszánsz és korai barokk síremlékek Sopronban. 2. rész: Társadalomtörténeti tanulmányok. SSz. 59. (2005), 265–284.

római írás is). A félhangzók (i, u) jelölése változó, és majdnem mindegyik feliraton más szabály érvényesül. A feliratokon előfordulnak a vésőtől eredő hibák is (pl. Dobner János Andrásén a 6. sorban, ANTE helyett ANTO) az egyes bevezetőkben erre kitérek. A feliratokon római és arab számok egyaránt szerepelnek, a dátumok megadása többnyire nem igazodik a római naptár szabályaihoz, és előfordul, hogy egy feliraton belül sem egységes.⁴

Két felirat esetében bizonyosra vehetjük, hogy a szöveget részben vagy egészben maguk az elhunytak fogalmazták még életükben, ahogy Gensel János Ádám feliratán olvashatjuk: „...ille ... ipse ... hoc composuit et in scriptis reliquit... epitaphium...”,⁵ vagy ahogy Hrabovszky Gyornasiológiájában olvashatjuk a Haynóczi sírfelirata elé megjegyzésként fűzött mondatot: „Epitaphium ab ipso Haynócio maxima ex parte compositum.”⁶ Pók Lőrinc, Egg János Károly és Gensel János Ádám feliratának versei a kor poétikai műveltségét és igényét mutatják. A nevek átírásában a soproni helytörténeti hagyományt követtem.

A feliratok (keletkezésük sorrendjében):

1. Kövér Márton (meghalt: 1558. május 13.) Soproni Múzeum (1. kép).

1. kép. Kövér Márton 1558. vörös márvány, 152 × 87,5 cm
A cikkben közölt képek a szerző rajzai.

⁴ A feliratok közlési módjánál a következő művek voltak irányadók: Rudolf M. Kloos: Einführung in die Epigraphik des Mittelalters und der frühen Neuzeit, Darmstadt, 1980., Érszegi Géza: Paleográfia, in: A történelem segédtudományai, szerk. Bertényi Iván, Bp., 1998, 111–141., Kubinyi András: Epigráfia, u.o. 142–159.

⁵ „ő maga ...szerkesztette... és foglalta írásba ezt az epitáfiumot” lásd a továbbiakban Gensel János Ádám feliratának fordításánál.

⁶ „Az epitáfiumot legnagyobb részben maga Haynóczi szerkesztette.” Hrabovszky György: Gymnasiologia Evang. A. C. Transdanubiana I–II. 1816. 65–66. (Kézirat a Soproni Evangélikus Gyülekezeti Levéltárban).

A vörös márvány sírkő jobb oldala erősen lekopott, de a betű-töredékekből majdnem az egész felirat rekonstruálható, csak a második sor végének olvasata bizonytalan. A vésőtől származó hibák is előfordulnak: az első sor végén a „SOPRONIEN-SIS” vagy „SEMPRONIENS-IS” szó elején kimaradhatott egy betű; az ötödik sorban „MADASD” áll „NADASD” helyett, az utolsó előtti sorban „TRE” olvasható a „TER(tio)” helyett. A feliratról hiányzik az életkor jelölése az „ANNO AETATIS SVAE” mellől. A nagybetűs írás egységes, kevés a rövidítés, ligatúra csak egyszer fordul elő, a datálás római számmal történik, a félhangzók jelölése I és V minden esetben.

MARTINVS CHEVER CIVIS SOPRONIEN
SIS VIR MORVM INTEGRITATE OMNIQV..
IS LITERARVM GENERE CLARISSIMVS
MAGNIFICO VIRO AC DOMINO DOMI
NO THOMA A MADASD REGNI HVN
GARIAE PALATINO ET S(upremo) LOCVMT(enen)TI
Z(=et) VICEM GERENTI A SECRETIS OB
IIT ANNO AETATIS SVAE A CHRISTO
NATO M D LVIII DIE TRE(tertio)DECI
MO MENSIS MAY.

Kövér Márton soproni polgár erkölcsi feddhetetlenségéről és a tudományok minden fájában való jártasságáról igen híres férfiú, a nagyszerű férfinak és úrnak, Nádasdy Tamás úrnak, Magyarország nádorának, legfelsőbb helytartónak és királyi helyettesnek a titkára, meghalt életének ? évében, a Krisztus születése utáni 1558. évben, május 13-án.⁷

⁷ A sírfelirat szövegét vö. Kövér Márton I. Ferdinándtól 1554. szeptember 25-én, Bécsben kelt nemesi oklevelének szövegével: „...Cum igitur intelligamus te, Martinum Keuer, ex civili quidem, et honesto sanguine ortum nobilitatis tamen lumen ac splendorem minime contigisse, ab initio tamen ita institutum, imbutumque esse, ut iam inde a puero, non obscura generosae indolis inditia ex te elucerent, puerumque te a parente tuo Gregorio Keuer, cive civitatis nostrae Soproniensis ad studia literarum datum, ubi praecipuam adolescentiae tuae partem in iis transegisses, egregie profecisse eoque adminiculo, tibi ad commodiorem prudentiae politicae imitationem ac studium insigniter comparato, subito te in aulam spectabilis et Magnifici Thomae de Nadasd, Regni nostri Hungariae Palatini, ac Locumtenenti nostri et c. contulisse, apud eumque certos annos munere Secretarii functuum, in graubus nostris, et Regni nostri praedicti rebus, post eundem dominum tuum singulari fide industria, probitate et diligentia nobis et Regno nostro servivisse, et nunc quoque servire...” Győr-Moson Sopron Megye Soproni Levéltára, Lad. XLIV.et TTNr. 3. (...mivel tudjuk, hogy te, Kövér Márton, polgári és becses vérből származol, s bár a nemesség fényét és ragyogását igen kevésé izlelted, kezdettől fogva mégis úgy fejlődöttél és gyarapodtál, hogy azután gyermekkorodtól kezdve fénylettek rajtad a nemes jellem kétségtelen bizonyítékai, és atyád, Kövér Gergely, városunknak, Sopronnak polgára téged gyermekként a tudományok megismerésére adott, melyekkel ifjúkorod javarészt eltöltötted, és kimagaslóan haladtál előre, és miután ezt az eszközt kiválóan a politikai bölcsesség megfelelőbb gyakorlására és tanulmányozására fordítottad, váratlanul a nagyszerű és jeles Nádasdi Tamásnak, országunk, Magyarország nádorának, helyettesünknek stb. udvarába kerültél, és nála bizonyos évekig titkári teendők ellátásával a mi, és országunk nehéz ügyei közepette már ekkor is páratlan hűséggel, igyekezettel, becsülettel és szorgalommal szolgáltad uradat és szolgálod most is...)

2. Nádasdi Darabos László (meghalt: 1585. október 10-én) Soproni Múzeum (2. kép).

2. kép. Nádasdi Darabos László 1585. vörös márvány, 169 × 81,5 cm

Vörös márvány sírkő, a szavakat vagy a szókezdő magasabb betű, vagy köztes pont választja el egymástól. Rövidítés nincs, I jelöl i-t és j-t, V jelöl u-t és v-t, arab számokat láthatunk a dátumban is és az életkor megadásánál.

GENEROSA NOBILITA-
TE PRAECLARVS VIR LA-
DISLAVS DARABOS DE
NADASD ANNOS NAT-
VS. 31. OBIIT. 10. DIE. OC-
TOBRIS ANNO DOMI-
NI 1585.

Az igaz nemességéről híres férfiú, Nádasdi Darabos László, 31 évesen, az Úr 1585. évében, október 10-én hunyt el.

3. Lackner Kristóf (meghalt: 1631. dec. 29.) Soproni Múzeum (3. kép).

3. kép. Lackner Kristóf 1631. vörös márvány, csonka, az oldalak hossza: 105, 133, 82, 82 cm

A töredékes és a középső részén teljesen lekopott feliratú vörös márvány sírkő első sorában feltehetően a következő szavak álltak: „Epitaphium clariss.”, vagy „Epitaphium illustriss.”.⁸ A hetedik sor betűi alig láthatók, bizonyosra csak a „DIGN. CONS.” olvasat vehető, az előtte lévő két szó olvasata bizonytalan, de a meglévő betű-töredékek alapján valószínű.⁹ A felirat rendkívül tömör, majdnem az összes szó rövidítés, sok a ligatúra (CH, NE, AE, MA, GN), a MA(iesta)TIS szó utolsó két betűje fele méretű a felirat többi betűjéhez képest. A szavakat a sorok közepén ferdén elhelyezett két pont választja el egymástól. Az i-j és az u-v hangok jelölése egységesen I és V.

(...)RISS(im)i VIRI
 D(omi)N(i) CHRISTOPH(ori) LACKNER(i)
 V(triusque) I(uris) D(octoris) SAC(rae) CAES(arae) REG(iae) MA(iesta)Tis
 AUL(ae) FAMIL(iaris) COM(itis) PALAT(ii)
 COM(itatus) SOPR(oniensis) IUR(ati) ASSESS(oris)
 CERT(orum) PED(i)T(um) CAPITAN(ei)
 DEIN NACTA DIGN(itate) CONS(ulis)
 (...)

⁸ V.ö. a Soproni Levéltárban található epitáfiummal. Közli: Kovács József László: Lackner Kristóf élete és kora (1571–1631) Sopron, 2004., 179.

⁹ V.ö. a Fridelius szerinti epitáfium szövegével: „...unde honore nobilitatis et consulatus auctus...” Közli: Payr Sándor: Emlékezés Doktor Lackner Kristófról, Sopron szab. kir. város első nagy polgármesteréről, halálának háromszázados évfordulóján. (1571–1631) Sopron, 1932., 40–41.

(...)
(...)
(...)
QUI (...)
SIC (...)
SUA IN PAUP(eres) ORPHAN(os)
STUDIOS & CAPTI(vos) SOPR(onienses)
(...)FUIT MUNIFICUS.

(...)a hírneves férfi, Lackner Kristóf úr, aki mindkét jog¹⁰ doktora, a császári és királyi fenség udvari tanácsosa, palotagróf, Sopron megyei esküdt, bizonyos gyalogos katonaság kapitánya, majd elnyerve a polgármesteri méltóságot (...) aki (...) így (...) vagyonát a szegényekre, árvákra, diákokra (...) és a soproni foglyok- (...) (...) bőkezű volt.

4. Artner Farkas (meghalt: 1633. április 9-én, a sírkövet áthelyezték 1753-ban) Sopron, Evangélikus temető (4. kép).

A vörös márvány sírkő felirata jórészt minuskuláris, csupán az „epitaphium” szó, a 4. sorban a „Sacr. Caesar. Regiaeqe Mattis” kifejezés, néhány kezdőbetű és a számok nagybetűsek. Az egyetlen összevonásos rövidítés (MATTIS) és a római számok fölött az első betűtől az utolsóig tartó jellegzetes „kalapos” vízszintes vonal jelzi a rövidítést. A feliraton előfordul a két i-t jelölő y két ponttal a tetején a „filiis” szóban (13. sor). A szavakat térközök választják el egymástól, a kisbetűs írás i és u betűi ékezetesek. A sírkő alsó részéhez később illesztett tábla felirata nagybetűs, ligatúrák csak az AE diftongus írásánál, rövidítés nincs, a félhangzók egységesen I és V betűvel vannak jelölve. A vésőtől származó hiba a „MARMOR” szó első betűje után látható B betű.

¹⁰ t. i. a kánon- és világi jog

4. kép. Artner Farkas 1633. vörös márvány, felső: 150 × 76, alsó: 55 × 76 cm

EPITAPHIVM
 Generosi D(omi)n(i) Wolffgangi Artneri
 Erhardi Filii
 SACR(ae) CAESAR(eae) REGIAEque MA(jes)T(a)TIS
 Aulae Familiaris
 Reip(ublicae) Soproniensis Quaestoris
 integerrimi
 Iudicis & aequissimi &
 Tandem Consulis prudentissimi
 ex hac

Multis exantlatis difficultatibus
Relictis VI Lib(eris)
IV Filiis & Filiabus II
Euocati
Anno MDCXXXIII die IX Aprilis
Aetatis LVII.

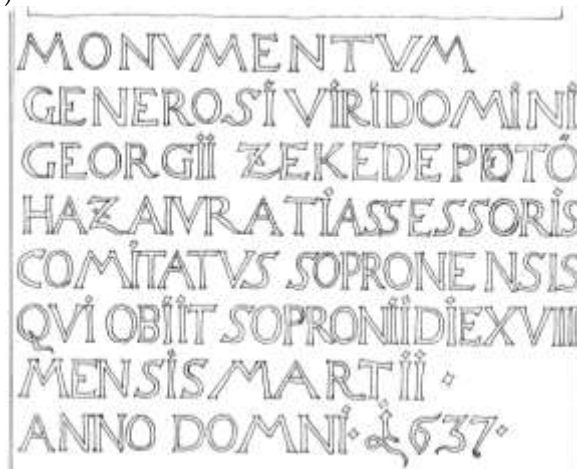
Artner Wolffgangnak (Farkasnak), a nemes úrnak, Erhard fiának síremléke, aki a szent császári és királyi fenség udvari familiárisa, Sopron szabad királyi város feddhetetlen quaestora, igazságos bírása és végül bölcs polgármestere volt, e városért kiállt sok nehézség után, hat gyermeket – négy fiút és két leányt – hagyva hátra, elszóltatott az 1633. évben, április 9-én, ötvenhét éves korában.

Az alsó kövön a következő felirat:

MARMOR ATAVI MEMORIAE SACRVM
EX
SACRA MICHAELIS AEDE
IN SVAE SVORVMQVE SEPVLTVRAE LOCVM TRANSLATVM
REPOSVIT
LEOPOLDVS ARTNER VRBIS CONSVL
MDCCLIII

Az ősapám emlékének szentelt márványt a Szent Mihály templomból a saját és az övéinek temetkezési helyére vitette, és újra emeltette Artner Lipót, a város polgármestere, 1753.

5. Petőházi Zeke György (meghalt: 1637. márc. 18-án) Sopron, Bencés (Ferences) templom (5. kép).

Homokkőbe vésett és festett maiuskuláris felirat, rövidítések és ligatúrák nélkül, a szavak közötti térköz többnyire hiányzik, így majdnem folytonos a szöveg. Sajátos az I betűkön lévő pont (nagybetűs a felirat!), az u-v hang mindenütt V-betűvel jelölve. Római és díszített arab szám egymás mellett szerepelnek a feliraton. Vésési hiba a „Petőhaza” szó E-betűje alatt látható O-betű. Hiányzik az I betű a „Sopronensis” és az utolsó sorban a „Domni” szavakból.

MONVMENTVM
GENEROSI VIRI DOMINI
GEORGII ZEKE DE PEOTŐ
HAZA IVRATI ASSESSORIS
COMITATVS SOPRONENSIS
QVI OBIT SOPRONII DIE XVIII
MENSIS MARTII.
ANNO DOMNI. 1637.

A nemes férfiúnak, Petőházi Zeke György úrnak, Sopron vármegye esküdtjének síremléke, aki Sopronban hunyt el az Úr 1637. évében, március hó 18-án.

6. Egg János Károly (meghalt: 1679. november 6-án, Bécsben temették el) Soproni Múzeum (6. kép).

Nagybetűs felirat, a nevek és a címek nagyobb betűmérettel vésve. A szavakat térköz választja el egymástól, a szövegben szereplő vessző, kettőspont és pont valódi írásjelek. Rövidítés csak a nevekben és címekben, ligatúra csak az AE diftongusban fordul elő. 12 sor disztichon áll a felirat közepén. A számok római számok. Az Y betű a görög eredetű, vagy görög eredetűnek vélt szavakban fordul elő (crypta, lachrymis (de ugyanitt lacrumis is!). Az U és V betű használata nem következetes: rigabvnt, sacrum, cvjvs, caussa, stb.. A j hang leírására egy a sorból lefelé kilógó J-betűt használnak (cvjvs, Johannis, adjecto, jvdice).

Psalm.: CXXVI. V(ersus) V. QVI SEMINANT IN
LACHRYMIS IN EXSVLTATIONE METENT.

CHRISTO SACRUM
ET MEMORIAE
ILLUSTRISSIMI DOMINI, DOMINI
JOHANNIS CAROLI,
LIB(er) BARONIS IN EGG ET HUNGER-
SPACH. HEREDITARII BACILLIFERI IN
CARNIOLA ET VINIDORUM MARCHIA.

QUI PIE IN DOMINO MORTUUS VIENNAE
A(nno) M.D.C.L.XXIX.VI. NOVEMBRIS EODEMQUE SEPULTUS.

RELICTO PER TABULAS PIETATIS CAUSSA LEGATO,
CUJUS DE PARTE HOC COEMETERIUM, QUOD PROPTER AUCTUM
PER PESTIS TRVCVLENTIAM NVMERVM DEFVNCTORVM ADJECTO
AD HORTVM AGRO, AMPLIFICANDVM ERAT MVRO CINCTVM EST.

AMPLIFICATA PVTES HIC HORREA MORTIS: AT ERRAS:
MORS PALEAM, DOMINI DEXTERA GRANA LEGIT.
HAEC SEGES HOC AGRO EST: LACRUMIS QVICVNQVE RIGABVNT,
PRO LACRVMIS, IPSO JVDICE, LAETA METENT.
TVM CVLMOS QVOT AGER; NIVEOS TOT SVMMA LAPILLOS
URNA: PII TESTES, TV TOT AMORIS HABES,
PRAELVSTRI EGGIADVM BARO DE SANGVINE, CVJVS
MVNERE SVB MVRO TVTA TOT OSSA CVBANT.
COGNATI AD MVRVM NEC VOS DVBITATE, SORORES,
CONDERE SVLCATO MEMBRA TENELLA SOLO:
PLANTAS DONEC HERI PARADISO HIC INFERET HORTVS
HORREAQVE HIC COELI FRVGE REPLEBIT AGER.

ILLVSTRISSIMORVM PARENTVM
D(omi)N(i) GEORG(ii) HANNIBAL(i) L(iberi)B(aronis) IN EGG. ET
HUNGERSPACH &c.
D(omi)N(ae) SUSANNAE DOROTHEAE L(iberae)B(aronissae) AB EIBESWALD
&c.
FILIAE DVAE.
DOROTHEA CATHARINA. NAT(a) NEAPOL(i) AVSTR(iae)
A(nno) M.DC.LXXIX. XXVII. AVG(usti)
REGINA ELISABETA. NAT(a) VIENN(ae) AVSTR(iae)
A(nno) M.DC.LXXX.XX. OCTOB(ris)
DENATAE AMBAE SEMPRON(ii) PANN(oniae) ILLA A(nno) MDC. LXXXI.
XVIII. FEBR(uarii)
HAEC A(nno) M. DC. LXXX. XXXI. DECEMB(ris) HIC CONDITAE SUB SPE
BEATAE
RESVRRECTIONIS CVRATA PER ILLVSTRISS(imos) PARENTES CRYPTA.

„Akik könnyek közt vetnek, örömben aratnak majd.” (126. zsoltár 5. sor)

Krisztusnak és a hírneves János Károly úr, Egg és Hungerspach bárója, Carniola és Vinidorum Marchia¹¹ örökös ura emlékének szentelve, aki az Úrban jámborul halt meg 1679. november 6-án, Bécsben, és ott is lett eltemetve, azután, hogy végrendeletében kegyesen adományt hagyott hátra, melynek egy részéből lett fallal körülvéve ez a temető,¹² amit azért kellett a szántó föld temetőkerthez való

¹¹ A Krajnai hercegség területén: Carniola Inferior, Carniola Superior, Carniola Media, illetve Vinidorum Marchia.

¹² coemeterium, azaz cinterem = temetőkert, a görög κοιμητήριον (alvóhely, nyughely) szóból.

csatolásával megna-gyobbítani, mert a pestisjárvány miatt megnőtt a halottak száma.

Megnőtt – gondolod – itt a halál kamarája, de tévedsz:
pelyvát gyűjt a halál, Isten jobbjá magot.
Ez van vetve e földbe: s akárki is öntözi könnyel,
könnyeiért Bíránk ad majd bő aratást.
S akkor ahány szárat bír e föld, hősín követ annyit
bír csereped:¹³ tanúk ők, mennyire nagyszívú vagy:
Híres, vérbeli Egg báró, adományaid által
fal védelme alatt oly sok csont fekszik.
Fal mellé, rokonok, ne habozzatok, és ti se, hűgok,
rejtene szántóba gyenge halottaitok!
Mígnem e kert a palántákat megtermi a Mennynek,
És megtölti e föld maggal az égbeli csúrt.

¹³ Az urna itt: sorshúzó edény, „lapilli nivei” (atrique): szavazókavicsok élet és halál feletti szavazásnál.

PSALM. CXXXVI. V.V. QVI SEMINANT IN
LACHRYMIS IN EXULTATIONE METENT

CHRISTO SACRUM
ET MEMORIE
ILLUSTRIS SIMI DOMINI DOMINI
JOHANNIS CAROLI,
LIBBARONIS IN EGG ET HUNGER-
SPACH, HEREDITARII BACILLIFERI IN
CARNIOLA ET VINDORUM MARCHIA.

PIEN DOMINO MORTUUS VIENNAE,
A. M. D. C. LXXXIX. VI NOVEMBRIIS EODENGLIE SEPULTUS.
RELICTO PER TABULAS PIETATIS CALISSA LEGATO,
CUJUS DE PARTE HOC COEMETERIUM, QUOD PROPTER AUCTUM
PER PESTIS TRUENIUM IMMORVM DEVICTORVM ABJECTUM
AD HORTVM AGRO AMPLIFICANDUM EBAT MVRO CINETVM EST.

AMPLIFICATA PVTES HIC HORSA MORTIS: AT ERRAS:
MORS SALEAM. DOMINI DEXTERA GRANA LEGIT,
HIC SEGES HOC AGRO EST: LACRIMIS QVONDAE RICABANT,
PRO LACRIMIS, IPSO MDICE, LATA METENT.
TVM CVLMOS QVOTAGERINVEOS TOT SYMPHALIPILOS
VRNA: PII TESTES, TV TOT AMORISHABES,
PRALVSTRI EGGIADVM BARO DE SANGVINE, CVJVS
MVNERE SVB MVRO TVTA TOT OSSA CVBANT,
COGNATI AD MVRVN NEC VOS DVBITATE, SORDRES,
CONDERE SVLCATO MEMBRA TENELLA SOLO:
PLANTAS DONEC HERI PARADISO HIC INFERET HORNS
HORREAGVE HIC COELI FRUGE REPLEBIT AGER.

ILLVSTRISSIMORVM PARENTVM
DN. GEORG. HANNIBAL. L. B. IN EGG ET
HUNGERSPACH &c.
DN. SUSANNA. DOROTHEA. L. B. AB EIBESWALD &c.
FILIAE DVÆ.

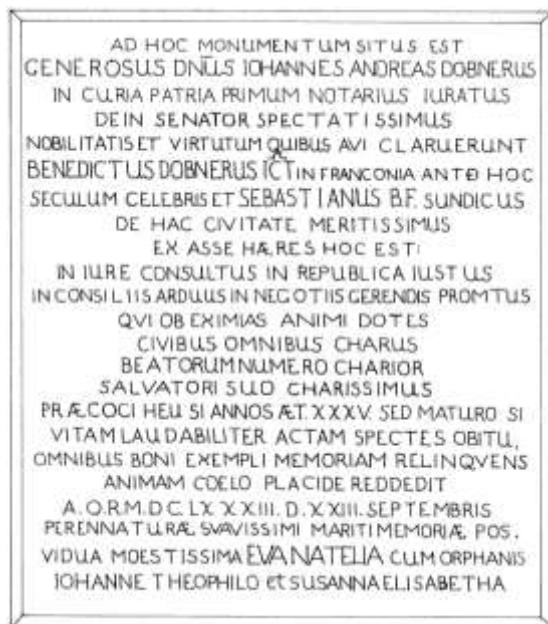
DOROTHEA CATHARINA, NAT. NEAPOL. ASTR.
A. M. D. C. LXXIX. XXVII. AVE.
REGINA. ELISABETA, NAT. VIENN. ASTR.,
A. M. D. C. LXXX. XX. OCTOB.

GENATAE AMBAR. SEMIFRON PANNILLA A. M. D. C. LXXXV. VIENNAE
HIC A. M. D. C. LXXX. XXXI. DECIMIS HIC CONDITA SUB SPE BEATAE
RESURRECTIONIS CVRATA PER ILLVSTRISS. PARENTES CRIPTA

6. kép. Egg János Károly 1679. homokkő, 336 × 208 cm

A nemeslelkű szülők, Georg Hannibal úr, Egg és Hungerspach bárója és Susanna Dorothea úrnő, Eibeswald bárónője, és két leányuk (t.i. emlékének): Dorothea Catharina, aki Bécsújhelyen, 1679. augusztus 27-én született, és Regina Elisabeta, aki Bécsben, 1680. október 20-án született. Mindketten Sopronban, Pannóniában haltak meg, egyikük 1681. február 18-án, másikuk 1680. december 31-én. Itt lettek eltemetve a boldog feltámadás reményében, a kriptát jeles szüleik csináltatták.

7. Dobner János András (meghalt: 1683. szept. 23.) Soproni Múzeum (7. kép).

7. kép. Dobner János András 1683. homokkő, 173 × 94 cm

Nagybetűs felirat, az egyforma sorokból a nevek és címek magasságukkal kiemelkednek. Kevés rövidítés, a betűk fölött vonallal jelölve, ligatúra csak az AE diftongusban van. A j hang jelölése I- betűvel, a v hang V-betűvel, az u hang U-betűvel történik. A szavakat térköz választja el, a számok római számok, az utolsó sor „et” kötőszócskája minuskuláris.

AD HOC MONUMENTUM SITUS EST
 GENEROSUS D(omi)NUS IOHANNES ANDREAS DOBNERUS
 IN CURIA PATRIA PRIMUM NOTARIUS IURATUS
 DEIN SENATOR SPECTATISSIMUS.
 NOBILITATIS ET VIRTUTUM, QUIBUS AVI CLARUERUNT
 BENEDICTUS DOBNERUS I(uris) C(onsul)T(us) IN FRANCONIA ANTE HOC
 SECVLLVM CELEBRIS ET SEBASTIANVS B(ene)F(iciarius) SUNDICVS
 DE HAC CIVITATE MERITISSIMVS
 EX ASSE HAERES HOC EST:
 IN IURE CONSULTVS IN RE PUBLICA IUSTVS
 IN CONSILIIIS ARDUUS, IN NEGOTIIS GERENDIS PROMTVS,
 QUI OB EXIMIAS ANIMI DOTES
 CIVIBVS OMNIBVS CHARVS
 BEATORVM NUMERO CHARIOR
 SALVATORI SVO CHARISSIMVS

PRAECOCI HEU SI ANNOS AET(at)is XXXV. SED MATURO SI
VITAM LAUDABILITER ACTAM SPECTES OBITU
OMNIBUS BONI EXEMPLI MEMORIAM RELINQVENS
ANIMAM COELO PLACIDE REDDIDIT
A(nno) O(rbis) R(edempti) M.DC.LXXXIII. D(ie) XXIII. SEPTEMBRIS
PERENNATURAE SUAVISSIMI MARITI MEMORIAE POS(uit)
VIDUA MOESTISSIMA EVA NATELIA CUM ORPHANIS
IOHANNE THEOPHILO ET SUSANNA ELISABETHA.

E síremlék alatt nyugszik a nemes Dobner János András úr, először városi jegyző, majd igen tekintélyes szenátor. A nemességet és az erényeket – melyekről ősei is híresek voltak, Dobner Benedek Frankföldön¹⁴ volt híres jogtanácsos a múlt században, Dobner Sebestyén pedig prokurátorként¹⁵ e várossal kapcsolatban szerzett komoly érdemeket – mind egy szálig örökölte: a jogban tudós, a közügyekben igazságos, elhatározásaiban szilárd, az ügyes-bajos dolgok vállalásában készséges, aki rendkívüli lelki adottságai miatt minden polgár előtt kedves, még kedvesebb a boldogok előtt, Megváltójának pedig a legkedvesebb volt. Jaj, ha 35 éves korát tekinted, túl korán, de ha dicséretesen leélt életét nézed, érett korban távozott, mindnyájunknak a jó példa emlékét hagyva hátra, lelkét megbékélve adta vissza az égnek, a Megváltás 1683. évében, szeptember 23-án. Állíttatta Natl Éva, a gyászoló özvegy az árvákkal János Teofillal és Zsuzsanna Erzsébettel együtt, hogy a legdrágább férj emléke örökké éljen.

8. Durnberger Krisztina (meghalt: 1685. aug. 13.) Soproni Múzeum (8. kép).

Vörös márvány sírkőre vésett, teljes szépségében megmaradt nagybetűs felirat, a nevek és a „vivit”(él) szó emelkedik ki méretében a többi közül. Több jellegzetes rövidítés látható: a melléknév felsőfokú -issimus végződéséből az -im- szótag elhagyása, ezt a betűk fölötti vízszintes vonalka jelzi; a plur. dat./abl. -bus végződéséből az -us elhagyása egy 9-eshez hasonló jel használatával, a -que tapadószócskából elmarad a -ue, és ezt a Q farkincájának az áthúzása jelzi. Egymásba vésett betűk a Krisztus monogram betűi: a görög ΧΡΙΣΤΟΣ (Christos) szó első két betűjéből. Az u és v hang jelölése a kiejtés szerint, i és j nincs megkülönböztetve. Térköz a szóelválasztó, a számok római számok.

VIVIT
IN CHRISTO REDEMTORE INTER COELITES
NOBILISS(im)A OMNIBUSQ(ue) SEXUS SUI VIRTUTIB(us) ORNATISS(im)A
DOMINA ANNA CHRISTINA NATELIA

¹⁴ Franken, Németország területén.

¹⁵ *sundicus* (Σύνδικος)= *advocatus*

NATA DURNBERGERA.
 QUAE STATIM A MORTALI SATU AD (im)MORTALITATEM INITIATA
 TOTAM NOBILIORI HUIC ORTUI VITAM CONSIMILEM DUXIT.
 SUMMA IN DEUM RELIGIONE AC PIETATE,
 ILLIBATO ERGA MARITUM AMORE AC OBSEQUIO
 TANTAQUE MORUM SIMPLICITATE AC INNOCENTIA.
 UT VEL HAC SOLA ANIMUM MARITI
 CUM QUO IMPROLES AN(nos) XXVII SED SUAVISS(im)E CONVIXERAT,
 ABUNDE SOLARETUR
 CUMQ(ue) TOTA VITA AD IMMORTALITATEM ADSPIRASSET
 TANDEM SINE SENSU FERRE MORTIS OBDORMISCENTIQ(ue) SIMILIS
 MORTALITATEM EXUIT.
 A(nno) XP(=Christi) MDCLXXXV. D(ie) XIII. AUG(usti)
 POSTQUAM EXPLEVIT ANNOS XLVI. M(enses) V. D(ies) VI.
 RELIQUIAS PIENTISSIMAE DESIDERATISSIMAEQ(ue) CONIUGIS
 SUB INDUBITATA SPE RESTITUTIONIS MOEST(us) HIC CONDIDIT
 LEOPOLDUS NATL DE RUST H(oc) T(empore) CONSUL.

8. kép. Durnberger Krisztina 1685. vörös márvány, 206 × 110 cm

Él az égiek között, a megváltó Krisztusban az igen előkelő és nemének minden erényével ékes Natl (született: Durnberger) Anna Krisztina úrnő, aki halandó születésével azon nyomban halhatatlanságra kereszteltetett, egész életét e nemesebb kezdethez hasonlóan élte: Isten iránti igen nagy vallásos buzgóságával

és kegyességével, férje iránti töretlen szeretetével és engedelmisséggel, erkölcsének oly nagy tisztaságával és ártatlanságával, hogy akár ezzel önmagában is bőségesen kárpótolhatta férje lelkét, akivel bár igen nagy szeretetben, de gyermektelenül élt együtt 27 évet, és mert egész életével a halhatatlanság felé igyekezett, végül, szinte a halál érzete nélkül, mintha csak elaludna, úgy vetette le a halandóságot, Krisztus Urunk 1685-ik évében, augusztus 13-án, miután negyvenhat évet, öt hónapot és hat napot élt. Igen kegyes és nagyon drága hitvesének földi maradványait a feltámadásba vetett megingathatatlan reményével itt temette el a gyászoló Natl Lipót, Ruszt jelenlegi polgármestere.

9. Grád György (meghalt: 1685.) Soproni Múzeum (9. kép).

9. kép. Grád György 1685. homokkő, 460 × 260 cm

Az erősen kopott feliratú kölap nem sírkő, hanem Grád György kriptájának fedőlapja. Középtájon egy mára olvashatatlaná vált kisbetűs német nyelvű szöveg állt. A latin szöveg nagybetűs, a sorok azonos magasságúak, csak a név és az arra rímelő „gradus” szó betűi emelkednek ki magasságukkal. Rövidítés csupán egy van (DNUS), ligatúra nincs, térköz választja el egymástól a szavakat, a számok római számok, V és U használata a kiejtés szerinti.

A felirat szójátékra épül: a Grád név latinus formájának (Gradius) és a latin gradus (lépés, lépcső) szónak az összecsengésére.

SISTE GRADUM VIATOR
GENEROSUS D(omi)NUS GEORGIUS GRADIUS
HIC QVIESCIT
QUI PER GRADUS NON SALTUS
SENATOR JUDEX ET CONSUL SEMPRONII ELECTUS
DIGNUS
UT IN NOSTRIS OMNIUM PECTORIBUS VIVAT UNUS
CUIUS IN UNIUS PECTORE VIXIMUS OMNES
SED HOC UNUM TIBI VIATOR,
PRIUSQVAM GRADUM MOVEAS) IN AUREM
ANXIE COMPRECARES
NE NIVE HAC LIQVEFACTA MULTUM LUTI FIAT.

.....
.....
.....
.....

ANNO MDCLXXXV.

Állj meg vándor, itt fekszik a nemes Grád György úr, aki lépésenként és nem ugrásokkal lett Sopronban választott szenátor, bíró és polgármester (consul). Méltó arra, hogy mindnyájunk szívében egyformán éljen, hiszen egyedül az ő szívében mind benne éltünk, de – mielőtt tovább lépsz – vándor, azért az egyért a fülem mellett remegve könyörögj, hogy ha e hó elolvadt, ne legyen túl sok a sár!

(...)

1685.

10. Reichenhaller Richard (meghalt: 1694. máj. 11.) Soproni Múzeum (10. kép).

Homokköre vésett, erősen megkopott, rendkívül terjedelmes, 53 sorból álló nagybetűs felirat, az egyforma sorok közül csak a nevek és címek emelkednek ki nagyobb méretű betűikkel. A 12 sor olvasata a szövegek hiánya miatt bizonytalan. Rövidítés nagyon kevés, ligatúra nincs, J betű csupán a „Juditha”

névben fordul elő, az U és V használata a kiejtést követi. A szavakat tétköz választja el egymástól, írásjelek elszórtan láthatók. Római számok.

DEO IMMORTALI SACRUM

ET PERENNI HONORI

VIRI

GENEROSI NOBILISSIMI ET AMPLISSIMI

D(omi)NI RICHARDI REICHENHALLERI

QUI HONESTE NATUS ET A PUERO RECTE INSTITUTUS

TOTUM SE AD IURIS PATRII STUDIUM CONTULIT.

UBI VIRORUM IURIS CONSULTISS(im)ORUM DUCTU ASSIDUE IN IUDICIIS

VERSATUS PRUDENTISSIMUS EORUM, QUI DE IURE RESPONDENT, EVASIT.

SOLIDAQUE LEGUM SCIENTIA ET PERITIA

MULTUM SIBI GRATIAE ET DIGNITATIS APUD REGNI PROCERES ET ORDINES

CONCILIAVIT AMPLISSIMIS FUNCTUR(us) HONORIBUS DESTINANTIBUS

VOLENTIA TACTURUS FUISSET,

ILLE VERO EXIMIAS ANIMI DOTES PATRIAE SE CUM IMPRIMIS DEBERE RATUS

LAUTIORI APUD ALIOS CONDITIONI MEDIOCREM DOMI FORTUNAM

PRAETULIT

ARCTIORIQUE INSUPER NEXU FIDEM CIVIBUS OBLIGATURUS

E PRIMARIA PATRITIORUM FAMILIA CONIUGEM DUXIT:

NOBILISSIMAM LECTISSIMAMQUE VIRGINEM,

MARIAM MAGDALENAM KRÄMERAM

QUACUM ANNOS X. CONCORDISSIME CUM CONVIXISSET

OB PESTIS CONTAGIUM SECUM PROFUGAM EADEM LUE CUM DUOB(us)

LIBERIS AMISIT TOTIDEM ETIANUM SUPERSTITIBUS

GEORGIO RICHARDO PATRIS AEMULO ET ANNAMARIA VIRGINE.

IN DIVINA VOLUNTATE PIA MENTE ACQUIESCENS

POST QUINQUENNEM SOLITUDINEM AUSPICATO CONIUGIUM ITERAVIT.

SEMPERQUE POST HAC SIMILIS ITA SE PUBLICE GESSIT

UT ILLIUS BENE MERENDI DE PATRIA STUDIUM UBIQUE ENITESCERET,

EO NOMINE CIVIBUS CHARUS A(nno) MDCLXXXV. IN SENATUM LECT(us) EST,

IN QUO ORDINE TOTO QUINQUENNIO PULCHERRIME OMNIUM STETIT.

CUM ENIM SUMMAM EIUS IN CAPIENDIS CONSILIIIS PRUDENTIAM

TUM VERO FIDEM AC RELIGIONEM IN DANDIS CORDATI PERSPEXERUNT.

EAQUE RE COMMUNIBUS SUFFRAGIIS PRAETOREM CREARUNT.

QUOD ILLE MUNUS POSTQUAM SINGULARI INTEGRITATE ET ABSTINENTIA

EXPLEVIT. DELATUM SIBI OMNIUM SENTENTIA CONSULATUM INVITE

SUSCEPIT.

TANTUM ENIM ONERIS HONOS ISTE VIRO IMPOSUIT,

UT CONSERVATA DIFFICILLIMIS TEMPORIBUS RESP(ub)LICA

INGENTIBUS ILLI CURIS ET SOLLICITUDINIBUS CONSTITERIT

CUM IAM SATIS EI HONORUM, SATIS SUPERQUE MOLESTIARUM ESSET

DEPOSITIS QUOS BIENNIUM GESSERAT FASCIBUS CONSULARIBUS

PAUCIS DIEBUS POST NON SINE INGENTI BONORUM MOERORE

SPE AC FIDUCIA IN CHRISTUM SERVATOREM PLENUS DECESSIT.

A(nno) XP(=Christi). MDCIXCIV. D(ie) XI. MAI. POSTQUAM VIXIT A(nnos) LV.

M(enses) VI.

FRUERE MARITE MI DULCISSIME MELIORIS VITAE GAUDIIS

DUM SOLUTA CORPORIS HUIUS COMPAGE
ET MISTIS AMBORUM CINERIBUS MENTES NOSTRAE SOCIENTUR
TOTAQUE OLIM ANGELICO CONSORTIO TIBI IUNGAR
TUA JUDITHA ARTNERA
CONJUGII NOSTRI HEU NIMIUM BREVIS
CUIUS IIX ANNI ET XI MENSES PER QUOS INDULGENTISSIME ME COMPLEXES
VIX TOTIDEM MOMENTA FUISSE MIHI IAM VIDENTUR
AD SUPREMUM HABITUM IN GRAVISSIMO LUCTU VICTURA MEMOR,
QUAE TIBI CUM RELICTIS AMORIS CONIUGALIS PIGNORIBUS,
LEOPOLDO QUIELMO, CHRISTINA ROSINA ET MARIA CATHARINA
DEBITAE HOC PIETATIS MONUMENTUM MOESTISSIMA POSUI.

10. kép. Reichenhaller Richard 1694. homokkő, 345 × 226 cm

A halhatatlan Istennek és az örökbecsű férfiúnak, a nemes, előkelő és nagyszerű Reichenhaller Richard úrnak szentelve, aki tisztességben születvén gyermekkorától kezdve helyesen tanított, magát egészen a hazai jog tanulmányozásának szánta, és mivel állandóan a bíróságokon forgolódott a jogban legbölcsebb férfiak vezetése alatt, a legokosabbá lett azok között, kik a jogban szakértők, és a törvényekben való biztos tudásával és jártasságával az ország előkelői és rendjei előtt sok kegyet és méltóságot szerzett magának, s bár a legfényesebb tisztségek betöltésére lett volna hivatott, mégis

úgy gondolta, hogy szellemének rendkívüli adottságaival elsősorban hazájának tartozik, a másutt rá váró fényesebb lehetőségnek elébe helyezte az itthoni középszerűbb sorsot, és ezen felül szorosabb kötelékkel akarta megerősíteni a polgárság iránti hűségét, a patríciusok elsőrangú családjából vette nőül az igen előkelő és gyönyörű hajadont, Mária Magdalena Krämert, akivel tíz évig élt igen nagy egyetértésben, de mikor a pestisjárvány miatt vele együtt menekült, e ragály következtében őt is és két gyermekét is elveszítette. Azonban két másik gyermeke életben maradt, az atyjához hasonló György Richárd, és a hajadon Anna Maria. Az isteni akaratban kegyes lélekkel megnyugodván ötévi egyedüllét után jó előjellel újra házasságot kötött, és mindig ugyanúgy viselkedett ezután a nyilvánosság előtt, hogy mindenütt láthatóvá váljék az ő igyekezete, hogy hazájával kapcsolatban kíván jó érdemeket szerezni. Ezért e polgárságnak kedves embert 1685-ben a tanácsba választották, ahol teljes öt esztendőn keresztül mindenki közt a legderékabban töltötte be hivatalát. Mivel pedig az értelmes emberek jól látták mind nagy bölcsességét az elhatározásaiban, mind lelkiismeretességét és megbízhatóságát a tanácsadásaiban, ezért egyhangú szavazással bíróvá választották. Miután ezt a tisztséget páratlan becsületességgel és feddhetetlenséggel töltötte be, az egyöntetű véleménnyel ráruházott polgármesteri hivatalt már nem szívesen vállalta. E tisztség ugyanis igen nagy terhet rótt a férfiú vállára, mert hogy a várost¹⁶ a legnehezebb időkben is megőrizze, mérhetetlen fáradalmaiba és gondoljaiba került. Amikor már elege volt a tisztségekből és fölöttébb elege volt a terhekből, letette a polgármesteri hivatali jelvényeket, amiket két évig viselt. Néhány nappal ezután, a derék emberek igen nagy szomorúságára, a megváltó Krisztusban való hittel és reménnyel telve távozott, Krisztus Urunk 1694-ik évében, május 11-én, miután 55 évet és 6 hónapot élt.

„Drága férjem, a jobb élet örömeit fogod élvezni, ha majd testem szerkezetének felbomlása után, hamvaink összevegyülése által egyesül majd a lelkünk, és akkor angyali sorsközösséggel leszek hozzád kötve, én, a te Artner Juditod. Emlékezve a mi, jaj, túlságosan rövid házasságunkra, melynek 8 éve¹⁷ és 11 hónapja – mialatt igen gyöngéden szeretted engem – szinte csak ennyi pillanatnak tűnik nekem. A legmélyebb gyászban fogok élni utolsó leheletemig, aki hitvesi szerelmünk megmaradt bizonyosságaival, Lipót Vilmostal, Krisztina Rozinával és Mária Katalinnal együtt a neked kijáró kegyelet ezen emlékét igen nagy gyászomban állíttattam.”

11. Pók Lőrinc (meghalt: 1706. dec. 25.) Soproni Múzeum (11. kép).

Vörös márvány sírkő 16 sornyi felirattal, ebből 10 sor egy hatsoros disztichon 10 sorba tördelve. A betűk mind méretükben mind formájukban vegyesek, majuskuláris és minuskuláris alakok egyaránt előfordulnak (D és d, I és i, y), a nevek kezdetbetűi és a sorkezdő betűk magasabbak a többinél. Az U és V használata sajátos: szó elején V, szó belsejében U látható (pl. „viuere”), a rövidítés felső vonallal van jelölve, a számok arab számok, az y betű két ponttal a tetején

¹⁶ res publica itt = civitas regia et libera

¹⁷ A tőszámnév jelölése nem hagyományos, VIII helyett IIX.

két i jelölésére szolgál az obyt (obiit) és a Soprony (Sopronii)¹⁸ szavakban. A tömörítés jellegzetes eszköze a feliratban a magasabb T betűk keresztvonalai alá bevéssett alacsonyabb betűk. A hónap megadása a dátumban számjegy és betűk kombinációja: XBRIS: X= decem-bris.

REUERENDISSIMUS DO(mi)NUS
LAURENTIUS POK ABBAS S(ancti)
IACOBI DE SILIZIO LIBERAE REGIAE CIUITA:
TIS SOPRONIENSIS PLEBANUS AETATIS SUAE 58.
OBYT IN PATRIA SUA SOPRONY ANNO D(omi)NI
1706 DIE 25 X(=decem-)BRIS

NON EST CREDE MICHI SAPIENTIS DICERE
VIUAM
SERA NIMIS VITA EST CRASTINA VIUE HODIE
CUM TUMULUM CERNIS CUR NON MORTALIA
SPERNIS.
TALI NAMQUE DOMO CLAUDITUR OMNIS HOMO
QUID VALET ARGENTUM QUIDUE ANNIS
VIUERE CENTUM
POST MORTEM FUMUS PULUIS ET UMBRA
SUMUS.

REUERENDISSIMUS D(omi)NUS
LAURENTIUS POK ABBAS S(ancti)
IACOBI DE SILIZIO LIBERAE REGIAE CIUITA:
TIS SOPRONIENSIS PLEBANUS AETATIS SUAE 58.
OBYT IN PATRIA SUA SOPRONY ANNO D(omi)NI
1706 DIE 25 X(=decem-)BRIS.

NON EST CREDE MICHI SAPIENTIS DICERE
VIUAM.
SERA NIMIS VITA EST CRASTINA VIUE HODIE
CUM TUMULUM CERNIS CUR NON MORTALIA
SPERNIS.
TALI NAMQUE DOMO CLAUDITUR OMNIS HOMO
QUID VALET ARGENTUM QUIDUE ANNIS
VIUERE CENTUM
POST MORTEM FUMUS PULUIS ET UMBRA
SUMUS.

11. kép. Pók Lőrinc 1706. vörös márvány, 194 × 98 cm

¹⁸ locativus

A tiszteletre méltó Pók Lőrinc, a zselici Szent Jakab monostor apátja¹⁹, Sopron, szabad királyi város plébánosa életének 58. évében hunyt el szülőföldjén, Sopronban, az Úr 1706. esztendejében, december 25-én.

Higgy nekem, ostobaság azt mondani „élni fogok majd”.

Élj ma: a holnapi lét túl késői neked.

Sírt amikor látsz, hogyhogy nem veted el, mi mulandó,
mert hisz mindegyikünk így lakhelyre kerül.

Mit használ az ezüst, s mit száz esztendeig élni:

jő a halál, s mi vagyunk árnyék, füst és por.

12. Gensel János Ádám (meghalt: 1720.) Soproni Múzeum (12. kép).

12. kép. Gensel János Ádám 1720. homokkő, 207 × 102 cm

¹⁹ Zselicszentjakab (ma: Kaposzentjakab)

A felirat az ókori latin feliratokon szokásos szakrális „Diis Manibus” formulával kezdődik, eredetileg a „holtak szellemeinek”, vagy az „alvilági isteneknek” értelemben fordítható, itt azonban a név genitivusa és a „sacrum” szó mellett az elhunyt szellemét érthetjük alatta. A majuskuláris felirat betűi és sorai nagyságukban is és formájukban is teljes mértékben egységesek, a szavakat középmagasságban elhelyezett pontok választják el egymástól, az i és j hangot I, az u és v hangot egységesen V betű jelöli. A rövidítések jelöletlenek, és az elhunyt címeinek leírásában fordulnak csak elő, a felirat jó részében egyáltalán nincsenek. Ligatúrákat sem láthatunk, a 12. sor végén a „constiterit” szó utolsó két betűje helyhiány miatt az -er szótagra lett rávésve. Nincs szám a szövegben.

DIIS MANIBVS

IOANNIS ADAMI GENSELI

PHILOS(ophiae) QVONDAM ET MED(icinae) D(octoris)

LIB(erae) REG(iae)Q(ue) CIVITATIS SEMPRONIENSIS PHYSICI ORD(inarii)

ACAD(emiae) IMP(erialis) NAT(urae) CVR(iosorum) ADIVNCTI

COGNOM(ine).DIODORI.

SOCIET(at)is BEROL(inensis) REG(iae) COLLEGAE

SACRVM

LIBERALIVM ILLE ARTIVM AMORE ET CVLTV ENITVIT

CONSIPIO ET OPE ARTIS SALVTARIS MVLTV PROFVIT

DIVVS VIVOS VT IVVARET EXCITARET ET SERVARET

PATRIAE IVVENTVTI ADMINICVLA STVDIORVM

TESTAMENTARIA LEGE LIBERALITER CONSTITERIT

TANTO SECVLI SVI PODALYRIO ET MAECENATI

LONGIORE VITA DIGNO

MAGISTRATVS SEMPRONIENSIS

TABB. (tabularum) TESTAMENTI NOMIN(e). EXSECVTOR

HOC P(onendum) C(uravit) MONVMENTVM

NVNC AVDI VIATOR

QVID DE SE QVID DE TE QVID DE NOBIS OMNIBVS SENSERIT

DESIDERATISSIMVS NOSTER GENSELIVS

SVAE ILLE SIBI MORTALITATIS CONSCIVS

IPSE HOC SIBI COMPOSVIT ET IN SCRIPTIS RELIQVIT

EPITAPHIVM

MVLTVS OLIM IVVANDOS ANTIDOTIS IVVIT

FATI NECESSITATE NONDVM OCCVPATOS

SE VERO EADEM PRAEVENTVM IVVARE

VOLVIT DEBVIT NON POTVIT

ORTVS MORTVVS OBITVRVS.

Gensel János Ádám kegyes szellemének szentelve,²⁰ aki egykor filozófiai és orvosdoktor, Sopron szabad királyi város tiszti főorvosa, a Császári Természettudósok Társaságának Diodoros néven adjunktusa, a Berliini Királyi Társaság tagja volt.²¹

A szabad művészetek²² iránti szeretetével és azok művelésében kimagaslott. Sokaknak volt hasznára tanácsával és gyógyító művészetének erejével, és hogy megdicsőülve (t.i. halála után) segítse, erősítse és megőrizze az élöket, hazája ifjúságának végrendeletileg kegyesen ösztöndíjat alapított. Kora ily nagy Podalyriusának²³ és Maecenasának – ki hosszabb életre lett volna méltó – Sopron város tanácsa, mint végrendeletének²⁴ végrehajtója állította e síremléket.

Most pedig hallgasd meg, vándor, mit gondolt magáról, rólad s rólunk mindnyájunkról a mi drága Genselünk, aki mikor már tudta, hogy meg fog halni, maga írta és hagyta hátra írásban e sírfeliratot: Egykor sok gyógyításra szorulólt mentett meg szereivel,²⁵ kiket nem ért még el a végzet, de amikor őt érte el, önmagán segíteni – noha akarta, és illet is volna – nem tudott. Halandónak született, meghalt.

13. Hajnóczy Dániel (meghalt: 1747. febr. 26.) Soproni Múzeum (13. kép).

A domború homokkő sírkölap nagybetűs feliratának sorai is és betűi is egységeseek (eltekintve a szövegben szereplő két név kissé magasabb betűitől), a szavakat általában térköz választja el egymástól, de látunk példát a folytonos írásra is (3., 4., 10., stb sor). A lekopott és többször újra vésett latin szöveg rekonstruálható Hrabovszky György 1816-os Gymnasiologia-ja alapján, melyben a sírkövön olvasható, akkor még teljesen ép feliratot pontosan lejegyezte.²⁶ Eszerint a feliraton látható hibák javítása: QVBRIS: Quadis, ARRILES: Apriles, DESVLORIA: desultoria, PESTILENIIA: pestilentia, GIMNASII: gymnasii, DISCIPVIVS: discipulus, MARTLAS: Martias, SISIPHO: Sisyphio, PERFRVITVS: perfruitur. Ligatúra nincs, a rövidítés is kevés, a római számokban az M és D alakja sajátos. J betű csupán a nevekben fordul elő, az u és a v hang írása egyaránt

²⁰ Ld. még az alábbiakban: Gabriel János Keresztély sírfeliratán: „Piis Manibus”

²¹ Ld.: Szála Erzsébet: Sopron tudomány- és technikatörténetéből, Sopron, 1997., 45.

²² „Septem artes liberales” azaz a hét szabad művészet: grammatika, retorika, dialektika (trivium) és aritmetika, geometria, asztronómia, musica (quadrivium).

²³ Podalirius (Ποδαλείριος) Aszklepiosz fia, híres orvos a trójai háborúban az akhájok táborában.

²⁴ „tabb.”: a pluralis jele a kettőzött betű a rövidítésben

²⁵ „antidotis”, az ἀντίδοτον „ellenszer” görög szóból

²⁶ Hrabovszky György: Gymnasiologia Evang. A. C. Transdanubiana I–II. 1816. 65–66. (Kézirat a Soproni Evangélikus Gyülekezeti Levéltárban). Németh Sámuel is hivatkozik Hrabovszkyra és közli a felirat szövegét: SSz. 3. sz. 1941. 234–238.

V-betűvel történik. Az utolsó, zárójelbe tett mondat Hrabovszky leírásában szerepel, azonban Csipkés Kálmánnál nem, és a sírkövön nincs nyoma.²⁷

D(eo) O(ptimo) M(aximo) S(acrum)
HIC SITVS EST
ANNORVM AMPLIVS XXIX
MARTYR SCHOLASTICVS
DANIEL HAYNOCZIVS
NATVS IN QVBRIS
A(nno) R(eparatae) S(alutis) MDCXC. V. IDVS ARRILES
DISCENDO XI ADIIT SCHOLAS
NON DESVLIORIA ANIMI LEVITATE
SED A TRIBVS LITERARVM TEMPESTATIBVS
FAME, PESTILENIIA, BELLO
IMPOSITA NECESSITATE
IN OMNIBVS ALIVD DIDICIT NIHIL
PRAETER JESVM
CRVCIS SVPPPLICIO DE SALVTE MORTALIVM
IMMORTALITER MERITVM
HANC SCIENTIAM
IN GIMNASII SEMPRON(iensis) EVANG(elicorum) AVG(ustanae)
CONF(essionis).
CVRIA SECVNDANORVM ANNOS XXII
PRIMANORVM ANNOS VI.
ET QUOD EXCURRIT PROFESSVS EST.
JOANNIS CHRISTOPHORI DECCARDI
XXIX ANNORVM RECTORIS ET MARTYRIS
DISCIPVIVS COLLEGA SVCCESOR GENER
OBIIT MDCCXLVII. IV. CALENDAS MARTLAS.
SIC IN XII TRANSLATVS SCHOLAM
CONSVMMATA SAPIENTIAE GLORIA FELICEM
POST LABORES
CVM SAXO PLVSQUAM SISIPHO
EXANTLATOS
RVDE DONATUS
AETERNA QVIETE PERFRVITVS.

²⁷ Csipkés Kálmán: Evangélikus síremlékek feliratai. Kézirat. Soproni Múzeum, képzőművészeti adattár

(MARITO OPTIMO SUSANNA CATHARINA VIDVA MOESTISSIMA H(oc)
M(onumentum) FE(cit).)

A hatalmas és mindenható Istennek szentelve. Itt nyugszik az önmagát több mint 28²⁸ éven keresztül az iskolának áldozó²⁹ Hajnóczy Dániel, aki a kvádok³⁰ földjén született, a Megváltó születésének 1690-ik évében, április 10-én. Tizenegy iskolába³¹ járt tanulni, de nem lelkének állhatatlan könnyelműsége miatt, hanem a tudományok három veszedelme: az éhínség, a pestis és a háború vetette rá a kényszert. Mindegyik iskolában csak Jézusról tanult, aki kereszthalálával a halandók üdvösségét örökre elnyerte. Ezt a tudást tanította a soproni ágostai hitvallású evangélikus gimnázium második osztályában 22, az első osztályban pedig 6 évig, és amennyi idő még kijutott neki.³² Deccard János Kristófnak, a 28 éven át önfeláldozóan munkálkodó rektornak tanítványa, kollégája, utóda és veje 1747. február 26-án távozott, így került át a tizenkettedik iskolába, mely a bölcsesség minden dicsőségében bővelkedik, azután, hogy nagyobb fáradalmakat állt ki, mint a sziklákat görgető Sisyphos³³ kiszolgált katonaként³⁴ az örök nyugalmat élvezni.

(A legjobb férjnek állíttatta e síremléket a legszomorúbb özvegy, Katalin Zsuzsanna.)

²⁸ XXIX: nem hagyományos jelölés a XXVIII. helyett

²⁹ A „martyr scholasticus” kifejezés nehezen fordítható, mert magában foglalja még „a tudós tanár” és a „bizonyágtevő” (t.i. Krisztusról) jelentést is.

³⁰ in Quadis: Vágbeszterce területén kvádok éltek a Kr.e. 1. sz.-tól a Kr. u. 5. sz.-ig, itt született Haynóczy Dániel. V.ö.: Németh Sámuel: Haynóczy Dániel. SSz. 5. (1941), 234–238.

³¹ Többek között: Trencsén, Rozsnyó, Zsolna, Lőcse, Győr, Sopron, Devecser, Wittenberg. Lásd: Németh Sámuel: Haynóczy Dániel. SSz. 5. (1941), 234–238.

³² A „secundánusok” osztálya az utolsó előtti, a „primánusoké” pedig a legfelső osztály, ahol rektorként tanított valamivel több, mint hat évig. A gimnázium korabeli működésére vonatkozóan lásd: Németh Sámuel: A soproni evangélikus líceum történetének egy százada (1681–1781). Sopron, 2007.

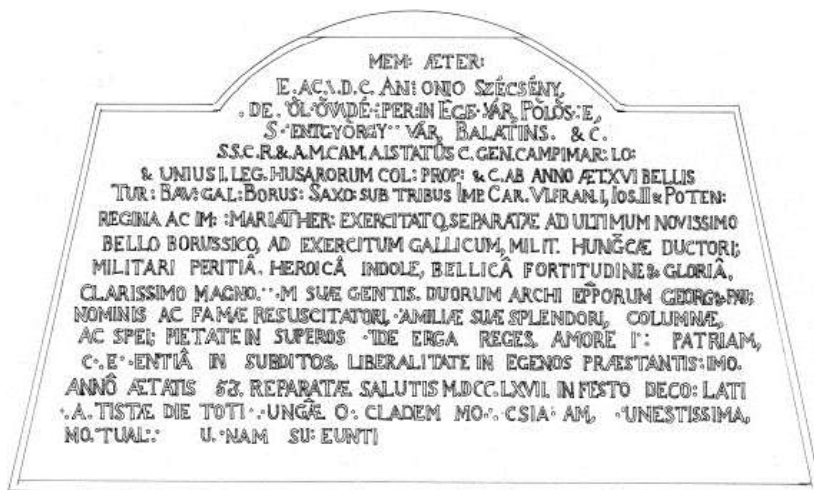
³³ „saxo Sisyphio”: Sziszüphosz Aiolosz fia, alattomoságáért büntetésül az Alvilágban egy folyton visszaguruló, nehéz követ kellett egy magas hegyre felgördítenie.

³⁴ „rude donatus”: rudis: fakard, mellyel a kiszolgált katonákat és gladiátorokat szabadon bocsátották.

13. kép. Hajnóczy Dániel 1747. homokkö, 197 × 100 cm

14. Széchényi Antal (meghalt: 1767. aug. 29.) Sopron, Bencés (Ferences) templom (14. kép)

14. kép. Széchényi Antal 1767. márvány, 95 × 60 cm

E felirat márványtáblába illesztett fém betűkkel készült. A betűk egy része hiányzik, de a szövegösszefüggés és a betűk helyén lévő pontok lehetővé teszik a felirat kiegészítését. Római és arab számok egyaránt vannak a szövegben, ligatúra csak az AE kettőshangzó esetében, sok a rövidítés, az összevonásos rövidítések a betűk fölötti kalappal jelöltek, az elhagyásos rövidítéseket kettőspont jelzi. Valódi írásjel a szövegben használt vessző, és bizonyos ékezetek (pl. a sing. abl. hosszú a-ja jelölve van). A nevek kezdőbetűje magasabb a többinél. J betű nincs, az u hangok U betűvel vannak leírva.

MEM(oriae) AETER(nae)

E(xcellenti) AC I(llustrissimo) D(omino) C(larissimo) AN/T/ONIO SZÉCSÉNY,
/D/(omino) DE /F/ÖLSÖVIDÉ/K/, PER: IN EGE/R/VÁR, PÖLÖS/K/E,
S/Z/ENTGYÖRGY(..) VÁR, BALATINS/Z/ & C(aetera)

S(acrati)S(simae) C(aesareae) R(egiae) & A(postolicae) M(ajestatis) CAM(erario)
A(ctuali) I(ntimo) STATUS C(onsiliario) GEN(erali) CAMPI MAR(eschal)LO,
& UNIUS I. LEG(ionis) HUSARORUM COL(lectorum?) PROP(riorum?) &
C(aeterorum) AB ANNO AET(atis) XVI BELLIS

TUR(cis) BAV(ariis) GAL(lis) BORUS(sicis) SAXO(nicis) SUB TRIBUS
IMP(eratoribus) CAR(olo)VI. /F/RAN(cisco) I. IOS(ephro) II.& POTEN(te)
REGINA AC IM/P/(eratore) MARIA THER(esia) EXERCITATO, SEPARATAE
AD ULTIMUM NOVISSIMO/
BELLO BORUSSICO, AD EXERCITUM GALLICUM, MILIT(iae)HUNG(ari)CAE
DUCTORI,

MILITARI PERITIA, HEROICA INDOLE, BELLICA FORTITUDINE & GLORIA,
CLARISSIMO MAGNO/RU/M SVAE GENTIS. DUORUM ARCHI
EP(isco)PORUM GEORG(ii)& PAU(li)/

NOMINIS AC FAMAЕ RESUSCITATORI, /F/AMILIAE SVAE SPLENDORI,
COLUMNAE,/

AC SPEI PIETATE IN SUPEROS, /F/IDE ERGA REGES, AMORE I/N/
PATRIAM

C/L/E/M/ENTIA IN SUBDITOS, LIBERALITATE IN EGENOS
PRAESTANTIS/S/IMO.

ANNO AETATIS 53. REPARATAE SALUTIS M.DCC.LXVII. IN FESTO
DECO/L/LATI

/B/A/P/TISTAE, DIE TOTI /H/UNG(ari)AE O/B/ CLADEM
MO/HA/CSIA/C/ AM, /F/UNESTISSIMA,
MO/R/TUAL/em/ U/R/NAM SU/B/EUNTI

Örök emlékére

a kiváló és nagyszerű úrnak, a hírneves Szécsényi Antalnak / Felsővidék, Egervár, Pölöske, Balaton – Szentgyörgyvár stb. urának/ a szent császári, királyi és apostoli fenség kamarásának, állami titkos tanácsosnak, vezértábornagynak³⁵, aki az első (saját toborzott ?) huszárezredének és más katonaság élén 16 éves korától kezdve részt vett a török, bajor, francia, porosz, szász háborúkban, három császár: VI. Károly, I. Ferenc, II. József és Mária Terézia császárnő és királynő uralkodása alatt, végül a legújabb porosz háborúban, a francia hadsereg oldalán a magyar katonaság vezére volt,/ a katonai ügyekben való jártasságáról, hősi jelleméről, hadi bátorságáról és dicsőségéről igen híres, nemzetsége két nagy érseke, György és Pál nevének és hírének feltámasztója, családjának fényessége, oszlopa,/ aki messze kiemelkedő az égiek iránti kegyességével, a királyok iránti hűségével, hazaszeretetével, az alávetettek iránti könyörületességével, a szűkölködők iránti jóindulatával, aki életének 53., az Üdvösség 1767. évében, Keresztelő (Szent János) fejevételének napján, az egész Magyarország számára a mohácsi pusztulás miatti leggyászosabb napon³⁶ lépett a halálba.

15. Gabriel János Keresztély (meghalt: 1776. jan. 4.) Soproni Múzeum (15. kép).

Két feliratos tábla áll a síremléken, az évszám mindkettőn ugyanaz: 1776. A felirat egységesen nagybetűs, a nevek a többi sorhoz képest jóval magasabbak, illetve majdnem minden főnév kezdőbetűje magasabb a többinél. A szavakat alsó pontok választják el egymástól, ezek tehát nem írásjelek. A rövidítések nincsenek külön jelezve, i és j hang egyaránt I-vel, az u és a v hang a kiejtés szerint U-val vagy V-vel írva. Római számok szerepelnek a szövegben.

D(eo) O(ptimo) M(aximo) S(acrum)
 PIISQUE MANIBUS
 NOBILIS AC CONSULTISSIMI
 D(omini) IOANNIS. CHRISTIANI GABRIEL
 LIB(erae) ET. REG(iae) CIVITATIS SOPRONIENSIS
 SENATORIS IUDICIS CONSULIS
 QUI
 PATRE IOANNE GABRIEL L(iberae) ET R(egiae) CIVITATIS RUST IUDICE
 AC I(urato) COMIT(atus) SOPRON(iensis) ASSESSORE VIRO NOBILI
 MATRE EVA SUSANNA GENTE PAMERIA
 ANNO MDCCIV. A(nte) D(iem) III. NON(as) IAN(uarias)
 RUSTINI NATUS
 AVITAS GENTIS SVAE NATLIANAE VIRTUTES
 PER OMNE VITAE CURRICULUM

³⁵ „Generalis campi mareschallus” vö: Generalfeldmarschall

³⁶ Augusztus 29.

SUIS
 SI NON SUPERAVIT CERTE EXAEQVAVIT
 SEDEM FORTUNARUM ELEGIT SOPRONIUM,
 UBI
 DUPLEX, AT SINE PROLE INIIT MATRIMONIUM
 V. ANNIS MUNUS IUDICIS IV. CONSULIS GESSIT
 MERITORUM IN URBEM AMORIS IN RELIGIONEM
 PERITIAE IN REBUS GERUNDIS
 PRAEMIA
 DENIQUE IBIDEM
 POST EXANTHLATOS CUM LAUDE PUBLICOS LABORE
 MOLESTOS MORBOS VITAE CADUCAE ANFRACTUS
 TESTATA SUPREMIS TABULIS IN EGENOS ET MUSAR(um) ALU(mnos)
 ANNUA LIBERALITATE
 ULTIMUM IN DOMINO DIEM
 ANN(o) O(rtus) R(edemptoris) MDCCLXXVI. A(nte) D(iem) d̄ IV NON(as)
 JAN(uarias)
 OBIT.
 QUI HAEC LEGIS VIATOR,
 MORTALITATIS TUAE MEMOR
 NOMINIS AC FUTURAE VITAE IMMORTALITATI STU(de)
 ORIMUR. MORIMUR.

FRATRI DESIDERATISSIM(o)
 AM(ico) MER(erenti) MEM(oriae) ERGO P(osuit) D(e)D(icavitque)
 ANNO MDCCLXXVI.
 LUDOVICUS GABRIEL
 CAVS(arum) PER I(nclytum)R(egnum) H(ungariae) UTR(iusque) FORI
 IUR(atus) ADV(ocatus)

A hatalmas, mindenható Istennek és a nemes, bölcs Gabriel János Keresztély úr, Sopron szabad királyi város szenátora, bírása és polgármestere kegyes szellemének szentelve.

Atyja, Gabriel János, Ruszt szabad királyi város bírása és Sopron megyei esküdt, nemes férfiú, édesanyja, Éva Zsuzsanna a Pamer nemzetségből. 1704. január negyedikén, Ruszton született. Nemzetségének, a Natl nemzetségnek ősi erényeit élete egész folyamán keresztül – ha fölül nem is múlta – de bizonyosan elérte: sorsa színhelyéül Sopront választotta, ahol kétszer, ámde utód nélküli házasságot kötött, öt évig a bírói, négzig a polgármesteri tisztséget viselte, mint a várossal szembeni érdemeinek, a vallás iránti szeretetének és a közügyek intézésében való ügyességének jutalmait. Végül is a mindenki által ismert súlyos, de dicsérettel viselt betegségei után

megadván magát az élet múlásának – azután, hogy végrendelettel a szegényekre és a műzsák neveltjeire évenkénti adományt hagyott – utolsó napján, a Megváltó születésének 1776-ik évében, január negyedikén ugyanitt hunyt el. „Vándor, ki ezt olvasod, emlékeztvén halandóságodra, neved és eljövendő életed halhatatlanságára törekedj! Születünk, meghalunk.” A legdrágább fivérnek és barátinak emlékül állíttatta az Úr 1776-ik évében Gabriel Lajos, Magyarország mindkét fórumának ügyeiben hivatott törvénykező jogtudós.³⁷

15. kép. Gabriel János Keresztély 1776. fekete márvány, felső: 98 × 64, alsó: 52 × 40 cm

³⁷ Ludovicus Gabriel ügyész is és ügyvéd is volt egyszerre, lásd: Házi Jenő, Soproni polgársaládok I–II. Bp., 1982. 477.

16. Koller József (meghalt: 1795. febr. 23.) a sírkő a régi Szent Mihály temető falán (16. kép)

16. kép. Koller József 1795. homokkő, 50 × 70 cm

Homokkőbe vésett, erősen megkopott felirat, alsó része mára teljesen olvashatatlaná vált. Szerencsére, ránk maradt a teljes szöveg Csipkés Kálmán leírásában, aki a következőképpen írta le az akkor (1930 és 1950 között) még feltehetően jól látható írást: „MONUMENTUM/ HOC/ Spectabili ac Magifico Dno/ JOSEPHO KOLLER/ S.C.R.A. Mattis Consiliario/ annis 49. Superiori Provin/ciali Commissario/ die 23. February 1795 aetatis/ anno 73. mortem pie obeunti / erexerunt.”³⁸ A feliraton háromféle írást láthatunk: kapitális betűkkel az első, második és az 5. sor eleje, a felirat többi része a néven kívül minuskuláris, és végül a név nagybetűs, díszített írott betűkkel készült. Az összevonásos rövidítések a betűk feletti vonallal jelölve vannak.

MONUMENTUM

HOC

Spectabili ac Mag(ni)f(i)co D(omi)no

JOSEPHO KOLLER

S(acrae)C(aesareae)R(egiae)que A(postolicae) Ma(jes)t(a)tis Consiliario

an... .. Superiori Provin

... Com..issario

.....atis

³⁸ Csipkés Kálmán: Katolikus síremlékek feliratai. Kézirat. Soproni Múzeum, képzőművészeti adattár

...
...

Ezt az emlékművet a jeles és nagyszerű Koller József úrnak, a szent császári és királyi apostoli fenség tanácsosának emelték, aki 49 évig tartományi főbiztos volt, s aki a halált 1795. február 23-án, életének 75. évében kegyesen fogadta.

17. kép Az egyes feliratokon használt betűformák

KÖVER	MADRSI	LACKNER	ARTNER	ZEKE	EGG	DOBNER	DURN	GRAD	REICH	PÖK	GENS	HAY	SZÉCH	GABR	KOLLER
1538.	1585.	1634	1635	1637	1619	1683	1695	1685	1694	1706	1720	1747	1761	1776	1795
A	A	A	A a	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A a
B	B	B	B b	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B b
C	C	C	C c	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C c
D	D	D	D d	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D d
E	E	E	E e	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E e
F	F	F	F f	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F f
G	G	G	G g	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G g
H	H	H	H h	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H h
I	I	I	I i	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I i
J	J	J	J j	J	J	J	J	J	J	J	J	J	J	J	J j
K	K	K	K k	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K k
L	L	L	L l	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L l
M	M	M	M m	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M m
N	N	N	N n	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N n
O	O	O	O o	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O o
P	P	P	P p	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P p
Q	Q	Q	Q q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q	Q q
R	R	R	R r	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R r
S	S	S	S s	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S s
T	T	T	T t	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T t
V	V	V	V v	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V v
X	X	X	X x	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X x
Y	Y	Y	Y y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y y
Z	Z	Z	Z z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z z

A feliratok szövegében található rövidítések feloldása³⁹

&	et
& c.	et caetera
A.	anno
AET.	aetas
A.I. STATUS C.	actualis intimus status consiliarius
A. XR.	anno Christi
A. O. R.	anno Orbis Redempti
A. R. S.	Anno Reparatae Salutis
ACAD. IMP. NAT. CUR.	Academia Imperialis Naturae Curiosorum
AET.	aetas
AM. MER. MEM.	amico merenti memoriae
AN.	anno
ANN. O. R.	anno Orbis Redempti
AUG. CONF.	Augustana Confessio
AUL FAM.	aulae familiaris
BAV.	Bavarus, Bavaricus
B. F.	Beneficiarius
BORUS.	Borussicus
C.	clarissimus, carissimus
CAM.	camerarius
CAPITAN.	Capitaneus
CAR.	Carolus
CAUS. PER I. R. H. UTR. FORI	causarum per inclytum regnum Hungariae utriusque fori
CERT. PEDT.	certorum peditum
CHRISTOPH.	Christophorus
COGNOM.	cognomini, cognomine
COL.	collectus
COM. PALAT.	Comes Palatii
COM. SOPR.	Comitatus Soproniensis
CONS.	consulis
D.	dominus, dies, doctor
DNI.	domini
DIGN.	dignitas

³⁹ A rövidítések feloldásához felhasználtam a következő műveket: Adriano Cappelli: *Lexicon abbreviaturarum. Dizionario di abbreviature latine et italiane*, Milano, 1954.; Knud Paasch Almar: *Inscriptiones Latinae*, Odense 1990. 440–500.

D. N.	dominus,
D. O. M. S.	Deo Optimo Maximo Sacrum
DNUS	dominus
E.	egregius
EPPORUM	episcoporum
FEBR.	Februarius
FRAN.	Franciscus
GAL.	Gallicus
GEN.CAMPIMAR.LO	generali campimareschallo
H. T.	hoc tempore
H. M. F.	hoc monumentum fecit
HUNGCAE	Hungaricae
I.	illustrissimus
I. COMIT. SOPRON. ASSESSOR.	Juratus Comitatus Soproniensis Assessor
I. C. T.	iuris (iure) consultus
ILLUSTRISS.	illustrissimus
IMP.	imperator
IOS.	Josephus
IUR. ADV.	Juratus Advocatus
IUR. ASSESS.	Juratus Assessor
JAN.	Januarius
LEG.	legio
L. B.	liber baro, libera baronissa
L. ET R.	libera et regia
LIB.	liber, libera stb.
LIB. ET REG. CIVITATIS	liberae et regiae civitatis
LIB. REGQ. CIVITAS	libera regiaque civitas
LOCUMTI	locumtenenti
M.	mensis
MED.	medicinae
MEM. AET.	memoriae aeternae
MILIT.	militia
MOEST.	moestus
MUSAR. ALU.	Musarum alumni
NAT.	natus, nata stb.
NEAPOL. AUSTR.	Neapolis, Austria
NOBILISSA	nobilissima
NOMIN.	nomini, nomine
NON.	Nonae
ORNATISSA	ornatissima
P.C.	ponendum curavit

P.D.D.	posuit dedicavitque
PANN.	Pannonia
PHILOS.	Philosophiae
PHYSICI ORD.	Physici ordinarii
POS.	posuit
PROP.	proprius
Q.	que
S.	sanctus, supremus
REIP.	rei publicae
SAXO.	Saxonicus
SS.C.R.& A.M.	Sacratissimae Caesareae et Regiae Apostolicae Majestatis
SAC. CAES. REG. MATis.	Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis
SOCIET. BEROL. REG.	Societas Berolinensis Regia
STU.	studeas, stude
TABB.	Tabulae
THER.	Theresia
TVR.	Turci
U. I. D.	utriusque iuris doctor
VIENN. AUSTR.	Vienna, Austria
VIRTUTIB.	virtutibus
XP.	Christus
Xbris	decembris
Z	et

Szótárak

Bartal Antal: A magyarországi latinság szótára. Bp., 1901.

Finály Henrik: A latin nyelv szótára. Bp., 1884.

Franciscus Pariz Pápai: Dictionarium Latino-Hungaricum, Succum et Medullam purioris Latinitatis..., Tyrnaviae, M.DCC.LXII.

Lexicon Latinitatis Medii Aevi Hungariae – A magyarországi középkori latinság szótára szerk. Harmatta János Bp., 1987-től